

ДОЛЯ ІНЖЕНЕРА ІОНА ДЕРЕЧИНСЬКОГО

Журило Д. Ю., Ларін А. О.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків*

Доповідь підготовлена за матеріалами Державного архіву Харківській області і присвячена діяльності видатного інженера – ливарника І. Д. Деречинського. Іона Давидович Деречинський народився 1892 р. у Білостоці в сім'ї вчителя. Після закінчення Білостоцького реального училища, він у 1918 р. вступив до Харківського технологічного інституту, який закінчив з відзнакою у 1922 р.

Інженер Деречинський працює на Паровозобудівному заводі, викладає в Технологічному інституті, а з початком будівництва тракторного заводу переходить туди. Ливарний цех був слабким місцем ХТЗ. Умови роботи в ньому були важкі, оскільки завод будували за аналогом тракторного заводу в США і ливарний цех був розрахований на застосування дешевої робочої сили чорношкірих робітників. І, тим не менш, Іона Давидович, керуючи лабораторією формувальних матеріалів, зумів забезпечити завод першокласної технологією використання формувальних матеріалів, істотно знизивши брак за пригаром та іншими ливарними дефектами.

Вражає діапазон тематики питань ливарної справи, який розглядає інженер. Серед них лиття під тиском; проектування основного плавильного агрегату для чавуну – вагранки; обробка легких металів і сплавів. Іона Давидович також одним з перших в СРСР вказав на перспективність застосування дюралей, на їх зміцнення з плином часу (природне старіння), а також підняв проблему корозійної стійкості дюралей та інших сплавів на основі алюмінію. Інженер Деречинський опублікував кілька книг з теорії та практики ливарної справи. Серед них книга з формувальних матеріалів. Саме йому першому прийшла в голову думка, що до 80% браку по литтю викликаються саме неякісними формувальними матеріалами. Завдяки знанню багатьох іноземних мов, серед яких англійська, французька та німецька І. Д. Деречинський робив багато перекладів технічної літератури серед неї книги німецького професора В. Клауса по плавленню кольорових металів і сплавів.

Подальша доля І. Д. Деречинського, як і багатьох радянських інтелігентів того часу трагічна. 14 грудня 1937 р. він разом з дружиною – відомим педіатром Гітою Рапопорт були заарештовані. Жінку незабаром відпустили, а Іоні Давидовичу 8 січня 1938 р. було пред'явлено абсурдне звинувачення в шпигунстві на користь польської Дефензиви. Він був засуджений до вищої міри покарання – розстрілу, і 20 лютого життя неординарного інженера і педагога обірвалося.

27 серпня 1955 р. І. Д. Деречинський рішенням Військового трибуналу Київського військового округу був реабілітований.

Аналізуючи діяльність І. Д. Деречинського з професійної точки зору, можна зробити висновок, що його труди не втратили актуальності і сьогодні, хоча були написані більше, ніж 90 років тому.